

چگونگی تصویرسازی داعش در سینمای ایران (بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸)

انسبیه محمودی^۱

تاریخ دریافت مقاله: اسفند ۱۴۰۰ تاریخ پذیرش نهایی: تیر ۱۴۰۱

چکیده

در جهان امروز رسانه‌ها در بسیاری از مسائل مطرح در جوامع مختلف، نقش اول را ایفا می‌کنند که بسیار حائز اهمیت است، حتی می‌توان گفت که موضوعات سیاسی، اخلاقی، اجتماعی، علمی و اقتصادی تحت تأثیر نقشی که رسانه‌ها ایفا می‌کنند، ارزش و اهمیت خود را به دست آورده و در نهایت دگرگون می‌شود، بنابراین در تبیین مفاهیمی چون چهره گروه‌های دشمن و تروریستی همچون داعش، نمی‌توان منکر نقش کلیدی رسانه‌ها شد. به همین منظور در این تحقیق سعی شده است با استفاده از دو نظریه اصلی سازه‌نگاری و تعامل دیپلماسی و رسانه به عنوان چارچوب نظری و از طریق روش‌های ۱. مطالعه اسنادی و ۲. تحلیل محتوای فیلم‌های سینمایی ایرانی با محوریت موضوع داعش در بازه زمانی دهه ۹۰ شمسی به این سؤالات پاسخ دهیم که الف) نقش و تأثیر هویت ملی بر سیاست خارجی چیست؟ ب) در محتوای فیلم‌های سینمایی ایران در دهه حاضر داعش چگونه تصویر شده است؟ ج) علت این‌گونه ارائه تصویر چیست؟ در بررسی انجام شده در این تحقیق دو فرضیه دیپلماسی رسانه‌ای ایران در موضوع تضعیف داعش، ۱. در جهت بالا بردن ارزش استراتژیک ایران به عنوان نقش‌آفرین منجی مسائل منطقه‌ای است؛ ۲. دیپلماسی رسانه‌ای ایران با هدف تأمین امنیت و منافع ملی رابطه معناداری دارد تأیید شد. پس می‌توان گفت ایران با ارائه تصویر وحشتناک داعش و تصویر مطلوب ایران در فیلم‌های سینمایی در تلاش است اقدامات و سیستم سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود و عقاید عمومی در جوامع هدف را متقاعد کند تا آن را بپذیرند و بدین طریق منافع خود را تأمین کند و قدرت خود را افزایش دهد.

واژگان کلیدی: رسانه، داعش، سازه‌نگاری، تعامل دیپلماسی، تحلیل محتوا.

۱- دکتری علوم ارتباطات اجتماعی/ مدرس دانشگاه علمی و کاربردی استان اصفهان، اصفهان، ایران، (نویسنده مسئول)، پست الکترونیک: mahmoodi1982@gmail.com

بیان مسأله

دولت‌ها برای اعمال قدرت و تأمین منافع ملی خود، همواره از راه‌ها و روش‌های مختلف در روابط بین‌الملل کمک گرفته‌اند از جمله این روش‌ها استفاده از ابزاری به نام رسانه برای تأمین اهداف سیاست خارجی است. دولت‌ها به تدریج با این حقیقت آشنا شدند که به منظور بقا و ادامه حیات سیاسی و حضور فعال در عرصه روابط بین‌الملل ناگزیر به استفاده حداکثری از ظرفیت‌های رسانه‌های خود خواهد بود. به عبارت روشن‌تر رسانه‌ها می‌توانند با عبور از مرزهای جغرافیایی و تأثیر بر نگرش انسان‌ها، رفتار سیاسی آن‌ها را مطابق با میل و نظر ارسال‌کنندگان تغییر دهند و در کم‌تر از چند ثانیه علائم و اشارات سیاسی و پیام‌های دیپلماتیک را به اقصی نقاط دنیا ارسال کنند، لازم به ذکر است در سال‌های پایانی قرن بیستم و آغاز قرن حاضر، عبارات و مفاهیم متنوعی به ادبیات روابط بین‌الملل و علوم ارتباطات اضافه شدند که از آن جمله می‌توان به واژه‌هایی همچون سایبردیپلماسی، مدیادیپلماسی و غیره اشاره کرد که همگی ناظر بر نقش رسانه در عرصه‌های گوناگون‌اند (محمداسماعیلی، ۱۳۸۸: ۱۸).

بر همین اساس در این نوشتار قصد داریم نسبت به چگونگی بازنمایی داعش در فیلم‌های سینمایی ایران در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ با استفاده از دو نظریه اصلی سازه‌انگاری و تعامل دیپلماسی و رسانه به عنوان چارچوب نظری و از طریق روش‌های ۱. مطالعه اسنادی و ۲. تحلیل محتوای فیلم‌های سینمایی ایرانی با محوریت موضوع داعش در بازه زمانی عنوان شده به منظور بررسی رابطه دیپلماسی رسانه‌ای ایران و تأمین امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران پردازیم. در حقیقت با بررسی تمام شماری فیلم‌های سینمایی با موضوع جنگ در دهه ۹۰ شمسی و سپس انتخاب ۵ فیلم که دقیقاً قرابت موضوعی با پرسش این تحقیق دارند به تحلیل محتوای فیلم‌ها پرداخته شد تا مضمون و هدف اصلی نهفته در این فیلم‌ها نمایان شود.

پیشینه تحقیق

با مطالعه اسنادی کتاب‌ها و مقالات، در نهایت دو پژوهش زیر به عنوان تحقیقاتی که قرابت موضوعی بیشتری با تحقیق پیش رو دارند انتخاب شدند:

ظفر و همکارانش در سال ۲۰۱۳ در پژوهشی با عنوان پوشش روابط پاکستان، آمریکا در مورد موضوع مقابله با تروریسم توسط مجله‌های خبری پیشروی آمریکا (نیوزویک و تایم)، به بررسی نحوه پوشش اخبار در سایت‌های خبری در رابطه با تروریسم پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق حاکی از پوشش خبری به نفع آمریکا

در مورد موضوعات مقابله با تروریسم را نشان می‌دهد. حمیدرضا یارمحمدی و حاجی محمد احمدی در سال ۱۳۹۴ در پژوهشی به مطالعه جهت‌گیری و نحوه پوشش اخبار بحران داعش در سایت‌های ایرنا، بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا پرداخته‌اند. هر سه تارنما عنصر «که» و ارزش خبری «شهرت» را با برجستگی خاصی مورد تأکید قرار داده‌اند که این موضوع، نشان‌دهنده شخص‌گرا بودن و جهت‌گیری گفتمانی آن‌هاست. از نظر موضوعی، موضوع مقاومت گروه داعش و به کار بردن گروه‌های جهادی و سعی در اسلامی جلوه دادن و معرفی فلسفه حکومتی داعش به عنوان فلسفه حکومت اسلامی و عدم اشاره به ماهیت تروریستی این گروه، کانون توجه اصلی تارنماهای بی‌بی‌سی و صدای آمریکا بود.

این تحقیقات دقیقاً همانند پژوهش حاضر به نقش پررنگ هویت ملی، رابطه مستقیم سیاست خارجی و دیپلماسی رسانه‌ای پرداخته‌اند. اما نوآوری مقاله حاضر بدین طریق است که تاکنون تحقیقی در خصوص چگونگی و علت تصویرسازی از داعش در فیلم‌های سینمایی ایران صورت نگرفته است.

فرضیه‌ها

- ۱- به نظر می‌رسد دیپلماسی رسانه‌ای ایران در موضوع تضعیف داعش، در جهت بالا بردن ارزش استراتژیک ایران به عنوان نقش‌آفرین منجی مسائل منطقه‌ای است؛
- ۲- به نظر می‌رسد دیپلماسی رسانه‌ای ایران با هدف تأمین امنیت و منافع ملی رابطه معناداری دارد.

اهداف

- اصلی:** نحوه تصویرسازی از داعش با توجه به سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در سینما طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸
- فرعی:** ۱- دستیابی به تاکتیک‌های تصویرسازی داعش در سینمای ایران، ۲- احصا اصول سیاست خارجی ایران در قبال داعش

سوالات

- اصلی:** آیا تصویرسازی داعش در سینمای دهه ۹۰ شمسی ایران مبتنی بر سیاست خارجی ایران است؟
- فرعی:** ۱- آیا تاکتیک بزرگنمایی در نحوه تصویرسازی داعش در سینمای ایران صورت گرفته است؟ ۲- چرایی تصویرسازی داعش در سینمای دهه ۹۰ شمسی ایران.

چارچوب نظری

رسانه امروز ابزاری است که در اختیار بسیاری از جوامع قرار دارد که خود این مسئله دلیل اصلی برجسته شدن نقش‌آفرینی رسانه‌ها در زندگی روزمره انسان‌ها است، از این بابت می‌توان گفت که در

در این نوشتار به دو بنیاد نظری اشاره می‌شود. در حوزه نظریه‌های مختلف روابط بین‌المللی به نظریه سازه‌گرایی و در ارتباطات بین‌المللی به نظریه دیپلماسی و رسانه ارجاع می‌شود.

کانون توجه سازه‌انگاری، آگاهی بشر و نقشی است که این آگاهی در روابط بین‌الملل ایفا می‌کند. اینجاست که نقش رسانه‌ها به عنوان محوری‌ترین عامل در آگاهی‌بخشی در جهان معاصر، کانون توجه سازه‌گرایان قرار می‌گیرد و به این نکته اشاره دارد که رسانه‌ها در سامان‌بخشی هویت ملی جوامع، نقش اصلی را ایفا دارد و دولت‌ها نیز از طریق رسانه‌ها، درون‌مایه‌های فرهنگی و هنجاری خود را در عرصه بین‌المللی به منصفه ظهور می‌رسانند. سازه‌گرایان معتقدند گفت‌وگوهای فکری غالب بر جامعه و نقش ارزش‌ها و هنجارها در شکل‌گیری هویت و به تبع آن منافع و رفتارهای دولت مؤثرند. بر این اساس، بروز رفتارهای متفاوت از دولت‌ها در عرصه بین‌المللی ناشی از تفاوت هویتی در داخل است و تشابه رفتار و منافع نیز ناشی از تشابه هویت داخلی خواهد بود. (محمداسماعیلی، ۱۳۸۸: ۳۵)

نظریه سازه‌انگاری، تصویر کشورها را به صورت کنشگران ذره‌ای خودپرست که منافع‌شان پیش از تعامل اجتماعی بین‌المللی شکل گرفته و آن‌ها صرفاً به منظور تأمین اهداف راهبردی وارد روابط بین‌المللی می‌شوند را نمی‌پذیرد. سازه‌انگاری از طریق رهیافت سیاست هویت تلاش می‌کند تأثیر اجتماعات بین‌الذلهانی مانند ناسیونالیسم، قومیت، مذهب، فرهنگ، جنسیت و نژاد در سیاست بین‌الملل و سیاست خارجی را توضیح دهد و همچنین با استفاده از این نظریه می‌توان نقش و جایگاه منافع و منابع قدرت غیرمادی در سیاست خارجی ایران را تعیین و تبیین نمود. فراتر از این، تعریف و اولویت‌بندی منافع ملی ایران را براساس هویت و نقش ملی آن تجزیه و تحلیل کرد. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ۵۰-۴۴)

نظریه دیگری که در این حوزه به عنوان چارچوب نظری انتخاب شده است نظریه تعامل دیپلماسی و رسانه است. سیاست خارجی براساس قدرت ملی و اهداف ملی طراحی می‌شود. پس از طراحی، مرحله اجرای سیاست خارجی فرا می‌رسد که تابع متغیرهایی چون خط‌مشی کلان سیاست خارجی، ساختار تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، خصوصیات و توانایی‌های مجریان سیاست خارجی، ویژگی‌های تحولات مقطعی در نظام بین‌الملل، خط‌مشی واحدهای سیاسی دیگر و عکس‌العمل‌های محیط بیرونی و تبلیغات است. در رابطه دیپلماسی با سیاست خارجی می‌توان گفت دیپلماسی از جمله ابزارهای اجرای سیاست خارجی است (همان: ۳۸) و سیاست‌مداران برای دستیابی به مقاصد دیپلماتیک از ابزار رسانه، به منظور تبلیغات سیاسی که مجموعه‌ای از فعالیت‌ها، تصویرسازی‌ها در جهت کسب و حفظ قدرت، تضعیف یا از میان بردن قدرت طرف مقابل، بسیج مردم، له یا علیه یک هدف خاص استفاده می‌کنند. (علوی، ۱۳۷۵: ۸۰)

بسیاری از مسائل مطرح در جوامع مختلف، رسانه‌ها نقش اول را ایفا می‌کنند که بسیار حائز اهمیت است، حتی می‌توان گفت موضوعات سیاسی، اخلاقی اجتماعی، علمی و اقتصادی تحت تأثیر نقشی که رسانه‌ها ایفا می‌کنند، ارزش و اهمیت خود را به دست آورده و در نهایت دگرگون می‌شود، بنابراین نمی‌توان منکر نقش کلیدی رسانه‌ها شد. (Archetti, 2012)

به همین منظور و برای تأمین اهداف مدنظر باید به درستی رسانه‌های را انتخاب کنیم که نقش کلیدی برای بازدهی مناسب داشته باشد. در همین راستا در سال‌های اخیر شاهد هستیم که سینمای ایران به عنوان رسانه‌ای جهانشمول در خدمت سیاست خارجی ایران اقدام به ساخت فیلم‌هایی در حوزه بازنمایی چهره داعش به عنوان دشمن مهم منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران کرده است.

سؤالی که در اینجا پیش می‌آید این است که ایران چگونه در فیلم‌های سینمایی دهه ۹۰ شمسی اقدام به تصویرگرایی گروهی به نام داعش می‌نماید؟ و اساساً ماهیت و تفاوت داعش با سایر دشمنان منطقه‌ای ایران چیست که دست به تصویرسازی و بازنمایی این گروه زده است؟

این پرسش که رسانه‌های جمعی از طریق بازتولید ایدئولوژی، چه نقشی در زمینه حفظ یا چالش علیه نابرابری‌ها و روابط قدرت دارند، در نظریه‌های اجتماعی به طور عام و در مطالعات رسانه‌ای به طور خاص، پرسش بنیادی است. از آنجایی که رسانه‌ها به ساخته شدن «نظام‌های به یادآورنده تعاریف» کمک می‌کنند، بازنمایی‌های رسانه‌ای در شکل دادن به نگرش‌های عمومی نسبت به «دیگران تأثیرگذار است» (همان: ۵۲).

در خصوص بررسی‌های نظری در حوزه سیاست خارجی از دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی با تأکید بر قدرت نرم و عناصر برساخته ذهنی و رواج مکاتب انتقادی، پست مدرن و سازه‌انگار، توجه به عناصر غیرمادی، هنجاری و ارزشی به محور کانون مطالعات سیاست خارجی تبدیل شد. در دوران جنگ سرد، حرکت به سوی الگوهای فرهنگ‌محور گسترش یافت و به جای یکسان‌انگاری و قوم‌مداری فرهنگی، تأثیر عناصر فرهنگی مناطق و کشورهای مختلف در سیاست‌گذاری خارجی مورد توجه قرار گرفت و تبیین‌های میان‌برد و رهیافت‌های تفسیرمحور در نظریه‌پردازی روابط بین‌الملل جایگزین تبیین‌های کلان شد.

در میان نظریاتی که در ارتباط با تأثیر رسانه‌ها بر روابط عمومی و خارجی مطرح شدند نظریات سازه‌گرایان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بودند و به لحاظ تأکید بر نقش هویت ملی و تأثیر آن بر سیاست خارجی، موردپسند بسیاری از نظریه‌پردازان رشته‌های روابط بین‌الملل و علوم ارتباطات قرار گرفتند زیرا نظریاتی رئالیستی و ایدئالیستی به دلیل بی‌توجهی به عناصر غیرمادی از توجیه و تبیین بسیاری از موضوعات عاجز مانده بودند. (محمداسماعیلی، ۱۳۸۸: ۱۸-۱۷)

اسلامی، انقلابی و ایرانی تشکیل شده است و در سیاست خارجی جمهوری اسلامی و قوانین مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نقش ارزش‌ها و هنجارها بسیار برجسته است. اصولی مانند حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش، صدور انقلاب، اصل نه شرقی و نه غربی، حفظ دارالاسلام و مواردی از این قبیل در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران دیده می‌شود. (دولت‌آبادی، شفیعی، ۱۳۹۳: ۲۱)

سیاست خارجی ایران در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸: در حال حاضر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به جز استثناهایی با چالش‌های گوناگون با همسایگان و کشورهای منطقه روبروست: از احیای مجدد کشمکش‌های مذهبی شیعه و سنی گرفته تا گسترش گرایش‌های تکفیری، سلفی، وهابیت و طالبانیسم در مرزهای شرقی و غربی کشور یا حضور تفکرات اخوان المسلمینی در منطقه. از نگاهی سازه‌انگارانه، این محیط در زمره ساختارهای مادی و بازدارنده گسترش روابط محسوب می‌شود. این تلاطم و کشمکش‌ها، صرف‌نظر از آنکه ریشه در چه عوامل و تحریکاتی داشته باشند، آسیب چشم‌گیری برای اقتصاد و سیاست ایران در پی خواهد داشت. در این میان، شاید مهم‌ترین چالش منطقه‌ای که آثار بین‌المللی دارد، نحوه برخورد با قضیه آینده سوریه و توزیع قدرت بین لبنان و تز دو کشور اسرائیل و فلسطین در کنار یکدیگر باشد. چالش دیگر ایران در این برهه در حوزه سیاست خارجی، نحوه تعامل با آنچه در عرصه بین‌المللی به عنوان مسائل حقوق بشری مطرح است، خواهد بود. (دولت‌آبادی، شفیعی، ۱۳۹۳: ۳۵۶-۳۵۵)

از دیگر چالش‌های ایران در سال‌های اخیر، بازنگری در جهت‌گیری بازرگانی خارجی و گسترش تجارت با کشورهایی که از روابط بازرگانی غیر متوازن و یکسویه تقریباً انحصاری ناشی از فضای تحریم پولی، مالی و تجاری بهره‌برداری غیرمنصفانه می‌کنند. (همان: ۳۵۶)

ارزش استراتژیک ایران در نظام بین‌المللی فعلی تا حد زیادی به ارزش نقش فعال آن در مسائل منطقه‌ای وابسته است. بر این مبنا تا کشوری در منطقه خود نقش فعال و مؤثر سیاسی - اقتصادی نداشته باشد نمی‌تواند در نظام بین‌الملل نقش خود را برجسته کند، چون دنیا در حال منطقه‌ای شدن است. امنیت بین‌الملل که به نوعی از ادغام مسائل سیاسی - اقتصادی جهان به وجود می‌آید موضوعی به هم پیوسته است و از امنیت مناطق مختلف در مجموع امنیت جهانی به وجود می‌آید. حال هر کشوری که در منطقه خود نقش کلیدی سیاسی - اقتصادی داشته باشد به همان اندازه هم در امنیت و سیاست جهانی نقش خواهد داشت، به خصوص که این منطقه خاورمیانه باشد. (برزگر، ۱۳۹۴: ۶)

ونت توضیح می‌دهد که چگونه «خود» براساس برداشتی که از وضعیت دارد، نشانه‌ای برای دیگری می‌فرستد و دیگری این نشانه را بر مبنای برداشت خودش از وضعیت تفسیر می‌کند و این فرایند علامت دادن، تفسیر کردن و پاسخ دادن، «عمل اجتماعی» را کامل و فرایند خلق معناها بین‌الذهانی را آغاز می‌کند و در این تعامل است که هویت خود و دیگری شکل می‌گیرد. در این روند دولت‌ها یکدیگر را به صورت دشمن، رقیب یا شریک معرفی می‌کنند و کنش‌های آن‌ها «تهدیدآمیز» یا «دوستانه» تلقی می‌شود. (خضری، ۱۳۸۸: ۸۲)

در سایه این تصورات و تلقی‌هاست که دولت‌ها و ملت‌ها، وضعیت موجود نظام بین‌الملل را «قابل تحمل» یا «غیرقابل تحمل» می‌یابند و با این تصورات درصدد «تغییر یا حفظ» نظم موجود برمی‌آیند، با کشوری متحد می‌شوند و بر علیه دیگری اقدام می‌کنند. شدت و ضعف این دوستی‌ها و دشمنی‌ها نیز به تصورات بسته است. آن‌ها موقعیت‌ها را برای خود معنادار می‌کنند، حوزه‌های نفوذ خود را تعریف و ضرورت‌ها و نیازهای خود را بازشناسی می‌کنند و در یک کلام سیاست خارجی خود را می‌سازند. (متقی و کاظمی، ۱۳۸۶: ۲۲۰)

سیاست خارجی چیست؟: سیاست خارجی^۱ عبارت است از استراتژی یا رشته‌ای از اعمال از پیش طرح‌ریزی شده تصمیم‌گیرندگان حکومتی که مقصود آن دستیابی به اهدافی معین، در چارچوب منافع ملی و در محیط بین‌المللی است. (دولت‌آبادی، شفیعی، ۱۳۹۳: ۹)

از دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی با تأکید بر قدرت نرم و عناصر برساخته ذهنی و رواج مکاتب انتقادی، پست‌مدرن و سازه‌انگار، توجه به عناصر غیرمادی، هنجاری و ارزشی به محور کانونی مطالعات سیاست خارجی تبدیل شد. در دوران بعد از جنگ سرد، حرکت به سوی الگوهای فرهنگ‌محور گسترش یافت و به جای یکسان‌انگاری و قوم‌مداری فرهنگی، تأثیر عناصر فرهنگی مناطق و کشورهای مختلف در سیاست‌گذاری خارجی مورد توجه قرار گرفت و تبیین‌های میان‌برد و رهیافت‌های تفسیرمحور در نظریه‌پردازی روابط بین‌الملل جایگزین تبیین‌های کلان شد. (موسوی‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۹۱)

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ریشه در فرهنگ، حافظه تاریخی و تفسیر دین و تعالیم دین دارد؛ از این رو؛ ضرورتاً سیاست خارجی آن نیز در هر دوره‌ای از ابعاد و شاخص‌های متعدد تاریخی، فرهنگی و دینی برخوردار است که لاجرم باید درک شوند و نیز در تبیین سیاست خارجی در نظر گرفته شوند. افزون بر این، تأثیرات متقابل متغییرهای جهانی و منطقه‌ای بر سیاست خارجی ایران نیز شایان تأمل است. بنابراین، جمهوری اسلامی ایران از مؤلفه‌های

^۱. Foreign Policy

مدافعان حرم به میان نمی‌آید، گروه‌های مقاومت دیده نمی‌شوند و خبری از رشادت‌ها، شجاعت‌ها و دلاوری‌ها نیست. همه فیلم یک هواپیماست. هیچ کس حاضر نیست، خطر نفوذ به تدمر و پرواز با یک هواپیمای ترابری سنگین، آن هم در شب را از فراز شهری که در محاصره نیروهای تروریستی است را بپذیرد. اما در این میان کاپیتان یونس، خلبان ایرانی که فرماندهی پایگاه هوایی دمشق را بر عهده دارد، خود مسئولیت این کار می‌پذیرد. گرچه به قول کاپیتان علی او Expire شده است و از نظر طب هوایی صلاحیت خلبانی ندارد، اما برای او، همه این حرف‌ها، چند سطر نوشته‌ی رو کاغذ است.

در این بین فرزند کاپیتان یونس، کاپیتان علی، همراه او راهی تدمر می‌شود. گرچه پدر مخالفت می‌کند، اما کار ساز نیست. او پای پرواز بود که به ایران برگردد، اما نمی‌تواند کاری را نیمه تمام بگذارد. باید اطمینان حاصل کند، در حمایت از ملت بیگناه یک شهر موفق بوده است.

کاپیتان یونس و فرزندش کاپیتان علی، نماد دو نسل از انقلاب هستند. کاپیتان یونس، سالیان متعدد از عمر خود را در مأموریت‌های برون مرزی گذرانده است؛ بوسنی هرزه گوین، عراق، لبنان و اکنون سوریه. او نماد نسل اولی‌های انقلاب است. دقیقاً همان حاج عباس آژانس شیشه‌ای. اما کاپیتان یونس، نسل دیگری از انقلاب است. او از نسل مدافعان حرم است. آن‌هایی که انقلاب را به چشم ندیده‌اند و جنگ هشت ساله تحمیلی را درک نکرده‌اند. اما مشق انقلاب را خوب آموخته‌اند. او نماد یک انسان طراز ایرانی است. آن‌گاه که باید، از همه دل‌بستگی‌ها و شیرینی‌های زندگی دل می‌کند، و راهی جنگ می‌شود. می‌ترسد، وحشت بر او چیره می‌شود، خم می‌شود اما نمی‌شکند. او نماد جوان ایرانی است، یک جوان مسلمان ایرانی.

نسل جوان انقلابی فیلم حاتمی کیا، به خوبی هویت و ماهیت خود را به عنوان یک ایرانی و یک مسلمان درک کرده است و در زمان مناسی در مکان مناسب حضور دارد. این اتفاق، مهم‌ترین ویژگی مشترک همه مدافعان حرم است. در اوج ناامیدی جمع کثیری از ملت باقی مانده تدمر که هنوز تن به اسارت و بردگی تروریست‌ها را نداده‌اند، دو خلبان ایرانی از راه می‌رسند. همان وقتی که کارد به استخوان رسیده و تاریخ یک ملت به انتها و پایان خود نزدیک می‌شود، چراغی در تاریکی افروخته می‌شود. همه را سوار هواپیما می‌کنند. از ملت ستم دیده عادی گرفته تا زندانیان عادی ضد حکومت بشار اسد و اسیران داعشی. همه مسافر یک هواپیما هستند.

در این فیلم زندانیان سیاسی ضد حکومت بشار اسد، با دست‌ها و پاهای بسته به سمت هواپیما حرکت می‌کنند که فرمانده نیروهای مدافع مستقر در تدمر با این وضع برخورد با این اسیران اعتراض می‌کند و به رغم تهدیدات و مخالفت‌های زندانبان آن‌ها، دست‌ها و پاهای همه اسیران را باز می‌کند تا مثل دیگران به دست باز و میل خودشان سوار هواپیما شوند.

در چارچوب پیشگیری از تهدیدهای امنیتی آینده در روند انتقال نظم‌های سیاسی امنیتی، سیاست خارجی ایران سعی دارد تا با حضور فعال و مشارکت جدی در مسائل منطقه‌ای به نوعی با سیاست پیشگیرانه از شکل‌گیری حکومت‌ها و ائتلاف‌های غیردوست در مرزهای فوری خود جلوگیری کند. از این لحاظ، حضور گسترده ایران در منطقه و گاهی در حلقه غیرفوری امنیتی در قالب سیاست‌های «بازدارندگی» و چانه‌زنی برای حفظ امنیت در حلقه فوری در نظر گرفته می‌شود. (همان: ۷۶)

چگونگی تصویرسازی داعش در سینمای دهه ۹۰ (۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ شمسی) در ایران: سینمای ایران غالباً

نسبت به رخدادهای میهنی و فرامرزی به ویژه حوادثی که در کشورهای همسایه اتفاق می‌افتد حساسیت نشان داده است و نمونه بارز این واکنش‌ها ساخت فیلم‌های ارزشمند در حوزه دفاع مقدس براساس هشت سال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بوده است. سینمای ایران همچنین به موضوع ترور و رفتارهای گروه‌های تندرو نیز واکنش داشته است. خوشبختانه سینمای ایران در فیلم‌ها و آثاری که ساخته سعی کرده توجه ویژه‌ای به حوادث منطقه داشته باشد. سینمای ایران همواره آمادگی روشنگری در افکار عمومی و مقابله با فجایع انسانی را دارد. اتفاقی که در چند وقت اخیر در کشور عراق و البته پیش از آن در سوریه و در سال‌های دور در افغانستان رخ داده این است که گروه‌های تندرو و آدمکش به نام اسلام و تفکر دینی مرتکب فجیع‌ترین جنایات انسانی می‌شوند و اعمال خود را در قالب عقاید دینی و بعضاً فرقه‌ای بیان می‌کنند. از همین رو وظیفه سینمای ایران هم از جهت مقابله با اسلام‌هراسی و هم از لحاظ بر دوش داشتن رسالت رسانه‌ای و هم از جهت واکنش به فجایع انسانی که در حال رخ دادن است، سنگین‌تر می‌شود.

در ادامه به معرفی فیلم‌های سینمایی ساخته شده در ایران بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ در حوزه داعش می‌پردازیم تا مخاطب با تصویر ارائه شده از این گروه تروریستی در سینمای ایران آشنا شود.

* به وقت شام / کارگردان ابراهیم حاتمی کیا

به وقت شام فیلمی است که علاوه بر بابک حمیدیان و هادی حجازی‌فر که هر دو سابقه بازی در فیلم‌های دفاع مقدسی را در کارنامه دارند، به سراغ بازیگران سوری و عراقی نیز رفته است. حاتمی کیا در جدیدترین فیلم خود سراغ سوژه داغ این سال‌ها یعنی گروه تروریستی داعش و مدافعین حرم رفته است. گفته می‌شود این فیلم اولین فیلم جدی سینمای ایران است که مشخصاً به موضوع داعش و تکفیری‌ها می‌پردازد.

به وقت شام حکایت تلاش‌های تیم دو نفره پدر و پسر ایرانی برای نجات مردم تدمر از چنگال داعش است. در این فیلم حرف چندان‌ی از

پیروزی‌هایش ترویج و تبلیغ ترس و خفقان در فضای مجازی است که باعث شد این گروهک کوچک به سرعت به قدرتمندترین جریان تروریستی حاضر در سوریه و عراق تبدیل شود.

حاتمی کیا در به وقت شام، به خوبی خوی جنایتکارانه داعش و نیروهای رسانه‌ای آن‌ها را به تصویر کشیده است. در اواخر فیلم داعش تصمیم می‌گیرد به جای سربریدن اسیران خود، آن‌ها را زنده در درون قفس‌هایی در هواپیما حبس کند و هواپیما را به حرم حضرت زینب (ع) بکوبد. از خود گذشتگی کاپیتان علی در نجات اسیران از چنگال داعش و انفجار هواپیما که به شهادت خودش نیز منجر می‌شود، حرم را بار دیگر نجات می‌دهد و دست داعش و دیگر تروریست‌های تکفیری که با آموزش‌های غربی و ثروت عربی، در منطقه رشد کرده‌اند را بار دیگر از مقدسات اسلامی کوتاه می‌کند.

* آوازه‌های سرزمین من / کارگردان عباس رافعی

آوازه‌های سرزمین من محصول مشترک ایران و لبنان است که به سفارش مرکز بین‌الملل صداوسیما و به زبان عربی و با بازیگران لبنانی، سوری و مصری ساخته شده است.

در شهرستان ربله و در آستانه ازدواج ۲ خانواده، داعش به این شهرستان حمله می‌کند و زن‌ها را می‌زدود و عروس هم یکی از این دزدیده شده‌هاست. با استفاده از این اتفاق فیلمنامه‌ای نوشته شد درباره دختر و پسری که قصد ازدواج دارند و پسر برای خرید مراسم عروسی از شهرستان خارج می‌شود که همزمان تروریست‌ها به این شهرستان حمله می‌کنند و زن‌ها را می‌ربایند. در این فیلم سعی شده به داستان، موقعیت دراماتیک داده شود به همین دلیل این مرد به جست‌وجوی عروس گمشده خود می‌رود.

با توجه به اینکه داستان فیلم چنین فضای عاشقانه‌ای را در درون خود دارد، سعی شده به وسیله روایت دانای کل در موقعیت‌های مختلف قرار بگیرد. به این معنا که نشان داده شود زنان ربوده شده در چه وضعیتی قرار دارند، شهر در چه شرایطی است و داماد جوان برای پیدا کردن عروس خود چه تلاشی می‌کند. این روایت دانای کل بهانه‌ای شده تا موقعیت گروه‌های تروریستی در منطقه و بی‌پناه بودن مردم عادی در مقابل حملات این گروه‌های تروریستی هم به تصویر کشیده شود. در این فیلم سینمایی سعی شده کمی جهان شمول‌تر فکر شود و وضعیت آوارگان و مردم بی‌دفاع و آسیب‌پذیر و از سوی دیگر تجهیز گروه‌های تروریستی توسط کشورهای غربی به تصویر کشیده شود و نشان داده شده که این گروه‌ها بهترین و مدرن‌ترین سلاح‌ها را در دست دارند و به همین دلیل به راحتی می‌توانند شهر موصل را تصرف و بسیاری از پادگان‌های نظامی را خلع سلاح کنند.

* دایان / کارگردان بهروز نورانی پور

فیلم سینمایی دایان روایتگر گوشه‌ای از جنایات داعش در سوریه

در سکانسی از فیلم، اسیران داعشی، اندکی پس از بلندشدن هواپیما از باند، بلند می‌شوند و در پی قبله می‌گردند و در دل آسمان قصد نماز صبح می‌کنند. آن‌ها به سختی خود را از چنگال محافظان بیرون می‌کشند و به نماز می‌ایستند. عده‌ای از مردم عادی و مخالفان حکومت اسد هم به صف جماعت آن‌ها اضافه می‌شوند. با این استدلال که اولاً، وقت نماز است. دوماً، آن‌ها مسلمان‌اند و ما هم نیز و سوماً، نماز را باید به جماعت خواند. حالا این که چه کسی با چه پیشینه و طرز تفکری امام جماعت باشد اهمیت ندارد!

در جای دیگری از فیلم، کاپیتان یونس در حال بحث کردن با رئیس طایفه‌ای است که همه دارایی‌هایی خود را وقف ابوبکر البغدادی کرده است. گرچه او در صف حامیان البغدادی ایستاده است، اما به خاطر ترس و مقام دنیا او را همراهی کرده است.

در این گفتگوی دو نفره رئیس طایفه با کاپیتان یونس می‌گوید، که امروز تدمر را پس می‌گیریم و چند روز دیگر نماز را در تهران اقامه می‌کنیم. در پاسخ این حرف کاپیتان علی می‌گوید، تهران خیلی دور است، در عوض اسرائیل همین نزدیکی است، بهتر است به سراغ همین اسرائیل بروید!

عدم وجود درک دشمن‌شناسی و برداشت‌های غلط از قرآن، باعث شده است تا تکفیری‌ها به ملتی خشن و احمق تبدیل شده باشند و متأسفانه فرصت طلبی رسانه‌ای غربی، آن‌ها را نماد اسلام معرفی کرده است. یعنی ملتی متعصب که دائم آیه‌های قرآن را زمزمه می‌کنند و در جواب هر حرف و سؤالی آیه‌ای از قرآن را می‌خوانند. نکته مهمی که در این بخش از فیلم به چشم می‌خورد، تفاوت حرکت‌های آزادی‌بخش شیعی و جریانات تروریستی تکفیری - وهابی است. دو مدل از نظام اسلامی در این فیلم ارائه شده است. نظام اسلامی محور مقاومت و نظام اسلامی تکفیر - تروریسم. نظام اسلامی اول، مبتنی بر آرمان‌های انسانی و زیبایی چون آزادی و عشق است. درحالی که نظام اسلامی دوم مبتنی بر اجرای کورکورانه برداشت‌های شخصی عده‌ای از دین. در طول تاریخ همواره نهضت‌های شیعی، به هر جا که می‌رسیدند دست به آبادانی‌های گسترده می‌زدند. مثل جریان امل و پس از مدتی حزب‌الله در لبنان و هرگاه جریانات تکفیری - وهابی افسار حکومت را در جایی به دست می‌گرفتند ویرانی، عقب ماندگی، خفقان و نابودی آرمان‌ها را رقم می‌زدند. مثل طالبان در افغانستان و یا وهابی‌ها در چین.

در سکانسی از فیلم، زمانی که داعش همه اسرای خود را به معبدی باستانی در تدمر می‌برد تا ضمن سر بریدن، از آن‌ها فیلم تهیه کند، به همه اسرا که با یک اتوبوس مدرسه حمل می‌شوند، مورفین تزریق می‌کنند تا از حرکات هیجانی آن‌ها در حین فیلم برداری جلوگیری کنند. یکی از کلیدی‌ترین استراتژی‌های داعش برای

می‌شود که افراد دیگری هم به همین سرنوشت دچار شده‌اند. وی پس از تلاش برای آزادی از زندان داعش، طی عملیاتی این گروه را لو می‌دهد و در نهان خود متوجه می‌شود که آنچه به نام اسلام انجام می‌شود معنای اسلام واقعی نیست.

در نهایت «مروان» پیش خانواده خود بر می‌گردد و با نگاه تازه‌ای به دین مبین اسلام می‌نگرد.

منوچهر محمدی تهیه‌کننده سینمای ایران در توضیح این فیلم می‌گوید: یکی از راه‌های مهم و تأثیرگذار مبارزه با گروهک‌های تروریستی که به نام اسلام فجایع انسانی انجام می‌دهند تولیدات روشنگرانه در عرصه فرهنگ به ویژه سینما است. از همین رو زمانی که موج کشتار افراد بی‌گناه در منطقه را دیدم تصمیم گرفتم فیلمنامه‌ای با موضوع مبارزه با گروهک‌های تروریستی سلفی، تکفیری و مشخصاً «داعش» به شورای پروانه ساخت در وزارت ارشاد ارائه دهم. او در ادامه گفت: ساخت فیلم با موضوعاتی از این دست در شرایط بحرانی که منطقه در آن قرار دارد می‌تواند نوعی مبارزه فرهنگی به شمار آید.

* امپراتور جهنم / کارگردان پرویز شیخ طادی

این فیلم، نگاهی دارد به پشت پرده‌های «پیوند عربی-عبری» و همکاری صهیونیسم بین‌الملل و خاندان آل سعود.

امپراتور جهنم با ایفای نقش علی نصیریان و علی‌رام نورایی با به تصویر کشیدن اتفاقات خاورمیانه به خصوص نقش آل سعود در شکل‌گیری گروه‌های تکفیری و داعش، اندیشه‌های یک مفتی را بیان می‌کند و به حقایقی می‌پردازد که به صورت مخفیانه در خاورمیانه از سمت جبهه بیگانه اروپا و آمریکا شکل گرفته است.

همچنین یکی از نکات قابل توجه در این فیلم سینمایی، به نمایش درآوردن شخصیت‌های سیاسی جبهه مقاومت یعنی سیدحسن نصرالله دبیرکل حزب اله و عبدالملک الحوثی رهبر انصاراله یمن است.

فیلم سینمایی «امپراتور جهنم» به کارگردانی پرویز شیخ طادی و تهیه‌کنندگی محمد خزاعی، در کشورهای فرانسه، گرجستان و ایران فیلمبرداری شده و بازیگرانی چون علی نصیریان، علی‌رام نورایی و فرخ نعمتی به عنوان بازیگران اصلی در این فیلم به ایفای نقش پرداخته‌اند.

با مرور فیلم‌های معرفی شده مسأله‌ای که به ذهن متبادر می‌شود این است که ماهیت داعش چیست و چه زاویه‌ای با جمهوری اسلامی ایران دارد که اینگونه تلخ و سیاه در قاب سینمایی رسانه ایران به تصویر کشیده شده است.

مرور ماهیت این گروه و همچنین واکاوی سیاست خارجی ایران نشان‌دهنده چرایی اینگونه تصویرسازی و بازنمایی را مقابل دیدگان مقابل می‌گشاید.

است. این فیلم به زبان کردی و داستانی درباره فردای «جنگ» و افرادی است که در یک روستا زندگی و برای فردای بهتر تلاش می‌کنند. روایت مردمانی است که بی‌سرزمین هستند. جنگ آن‌ها را بی‌خانمان کرده است و قرار است ما شاهد اتفاقاتی باشیم که در بستر داستان به تصویر کشیده شود. شخصیت پدر کاریزماتیک عمل نمی‌کند. فیلم‌ساز اطلاعاتی از او به بینندگانش می‌دهد. اینکه قبلاً مبارز بوده و دارای تفکرات سیاسی است. در راه آهن مشغول کار بوده و سابقه مبارزاتی داشته و سرد و گرم روزگار را چشیده است، اما در رفتارهایش آدم بسیار ضعیف و مستأصلی است و توان تصمیم‌گیری ندارد. زود خودش را رها می‌کند. نحیف و سرخورده می‌نماید. دخترش ظاهراً به دست داعشی‌ها گرفتار شده و توسط فردی آزاد می‌گردد و به خانه باز می‌گردد.

پدر دارای دو فرزند معلول است دختر و پسر. فرزندش شبانه قاطری که نزد پدر به امانت است می‌برد تا کولبری کند. لیکن به میدان مین برمی‌خورد. صاحب قاطر و اجناس به نزد پیرمرد می‌آیند و طلب خسارت می‌کنند و همه این داستانک‌ها جمع‌وجور می‌شود تا فیلم‌ساز حرف اصلی‌اش را بزند. آدم‌های روایت یک دست سیاه هستند. همه درحال تجارت و بند و بست می‌نمایند. فقر و فلاکت شاید آن‌ها را آسیب‌پذیر کرده باشد.

این فیلم در جشنواره مختلف داخلی از جمله جشنواره جهانی فجر و مقاومت حضور موفق داشته است. این فیلم همچنین در جشنواره‌های خارجی زیادی تقدیر شده است. دایان محصول سازمان سینمایی حوزه هنری است.

* برای بهشت باید آدم کشت! / منوچهر محمدی

داستان فیلم درباره یک خانواده سنی است که در انگلستان زندگی می‌کنند. پدر این خانواده استاد دانشگاه و مادر پزشک است و دو فرزند دختر و پسر دارند. این خانواده پیش از این در مصر زندگی می‌کردند اما به دلایل اختلاف عقیده‌ای که داشتند به نوعی از این کشور اخراج می‌شوند و به انگلستان می‌آیند.

فرزندان این خانواده بزرگ می‌شوند و در رشته‌های مختلف تدریس می‌کنند. در یکی از شب‌های لندن به دختر این خانواده تجاوز می‌شود و پیگیری‌های پلیس هم کاری از پیش نمی‌برد. عصبانیت در خانواده و به خصوص در پسر خانواده که «مروان» نام دارد به اوج می‌رسد و نفرت این عمل در دل پسر می‌ماند و در نهایت برای انتقام از راه قطر به گروهک تروریستی «داعش» می‌پیوندد و در آموزش‌های این گروهک کارهایی از او می‌خواهند که از نظر او غیر انسانی است و به همین دلیل از انجام آن‌ها سر باز می‌زند.

پس از اینکه «مروان» از خواسته‌ها و دستورهای گروهک «داعش» سرپیچی می‌کند به زندان می‌افتد و در زندان متوجه

عقاید و رویه‌های عملی داعش

شکل‌گیری گروه تکفیری دولت اسلامی عراق (داعش)

پس از سقوط رژیم بعث عراق و صدام، تغییر نظام سیاسی عراق، به مذاق برخی از کشورهای عربی منطقه خوش نیامد و برای به شکست کشاندن دولت نوپای عراق، حمایت‌های همه‌جانبه مالی، اطلاعاتی و لجستیکی از گروه‌های تروریستی فعال در عراق از جمله این اقدامات بود. این حمایت‌های همه‌جانبه موجب شد که گروه‌های تروریستی مخالف دولت عراق، تحت مدیریت و نفوذ سرویس‌های اطلاعاتی کشورهای منطقه قرار گیرند تا براساس سیاست‌ها و اهداف خود آن‌ها را مدیریت و هدایت کنند. (بخشی، ۱۳۹۴: ۱۴۴)

ابومصعب زرقاوی در اوایل سال ۲۰۰۴، طی اطلاعیه‌ای که در فضای مجازی منتشر کرد، ضمن کافر معرفی کردن شیعیان، اولویت مبارزه و جهاد را مقابله با شیعیان اعلام کرد. زرقاوی برای تقویت و گسترش اقدامات تروریستی و ایجاد هماهنگی بین گروه‌ها، سران گروه مرتبط یا همسوی خود را گرد هم آورد و از مجموع آن‌ها به اصطلاح «شورای مجاهدین» را تشکیل داد. چند ماه بعد از تشکیل این شورا زرقاوی کشته شد و شیخ محارب الجبوری، سخنگوی شورا، با انتشار بیانیه‌ای در اکتبر ۲۰۰۶ شورای مجاهدین را منحل و آنرا به دولت اسلامی عراق ارتقا داد و ابوعمر البغدادی را به عنوان رهبر این گروه معرفی کرد. ابوعمر البغدادی در اولین بیانیه رسمی خود در سال ۱۳۹۳، با انتشار ویدئویی ۲۱ دقیقه‌ای، خود را به عنوان خلیفه داعش معرفی کرد و دلیل تشکیل دولت اسلامی عراق را احقاق حقوق اهل سنت بیان کرد. (همان: ۱۴۹-۱۴۵).

دولت اسلامی عراق تهدید می‌کرد که بازارهای جهانی انرژی را بی‌ثبات می‌کند، انقلاب را به خارج از مرزهایش صادر می‌کند و به اروپا و آمریکا حمله می‌کند. در حقیقت اعضای دولت اسلامی عراق، بر پایه خوانششان از این آموزه ماکیاوولی می‌جنگند و امورشان را دتق و فتق می‌کنند: «برای حکمران بسیار بهتر است که از او بترسند تا به او عشق بورزند. آن‌ها به دنبال برقراری حکومت خدا در همین لحظه‌اند نه در آینده. (مک کنتس، ۱۳۹۵: ۱۸-۱۶)

منابع مالی داعش

راهبرد اصلی داعش در حوزه مالی مبتنی بر خودکفایی و وابستگی نداشتن به منابع مالی خارجی است. به همین علت امروز داعش به عنوان ثروتمندترین تشکیلات تروریستی تاریخ معاصر شناخته می‌شود. برخی از منابع مالی داعش عبارتند از:

۱- غارت اموال عمومی: فروش عتیقه و آثار باستانی سوریه و عراق، غارت اموال تاجران.

۲- موارد مخدر و پولشویی (آدرم‌رایی، سرقت، قاچاق)

۳- درآمد از محل فروش منابع نفتی شرق سوریه و قاچاق نفت به ترکیه.

۴- کمک‌های مالی برخی از کشورهای منطقه.

۵- اخذ مالیات از جمعیت غیرمسلمان ساکن در مناطق تحت اشغال، باج‌گیری از شرکت‌های کوچک و بزرگ، گرفتن عوارض گمرکی برای حمل و نقل کالا به مناطق غربی عراق. (بخشی، ۱۳۹۴: ۱۷۳-۱۷۰)

شیوه‌های تبلیغاتی داعش

۱- **بهره‌گیری از عناوین مذهبی در اقدامات تروریستی و خرابکاری:** از شیوه‌های موفق و تأثیرگذار گروه‌های تکفیری، شعار احیای جهاد و نام‌گذاری اقدامات تروریستی و خرابکاری خود به عنوان جهاد (که در اسلام از عظمت و ارزش بسیار بالایی برخوردار است و اگر کسی در این راه کشته شود شهید شناخته می‌شود) است. (همان: ۱۷۵)

۲- **توجه به آموزش‌های اعتقادی نوجوانان و نیروهای خود:** داعش کودکان ۹ تا ۱۳ ساله را با برگزاری دوره‌های آموزشی - تفریحی و مذهبی جذب و به اردوگاه‌های آموزشی اعزام می‌کند و آنان را به عنوان نیروهای نظامی و سربازان آینده خود آموزش می‌دهد. (همان: ۱۷۷)

۳- **تأکید بر روایت آخرالزمانی:** تطبیق دادن روایات اهل سنت در خصوص آخرالزمان یا رویدادهای امروز (مانند روایت‌هایی که در آن گروهی از مسلمانان پس از قیام، عدل و داد را در جهان برقرار می‌کنند) یکی از شیوه‌های تبلیغاتی داعش است و گروه داعش، سرزمین شام را مکانی معرفی می‌کند که مسلمانان در این سرزمین در نبرد نهایی آخرالزمان پیروز می‌شوند. (همان: ۱۷۸)

۴- **فعالیت گسترده و آزادانه در شبکه‌های اجتماعی:** با توجه به اینکه شبکه‌های اجتماعی همچون توئیتر و فیس‌بوک در کشورهای عربی و میان مسلمانان غرب‌نشین محبوب هستند، خوراکی‌های تبلیغاتی داعش به بسیاری از افراد می‌کشد و با انتشار اخبار و تصاویر پیشروی‌ها و عملیات داعش، تعدادی از آن‌ها جذب این تبلیغات می‌شوند. (همان: ۱۷۹)

۵- **قدرت‌نمایی با کشتارهای بی‌رحمانه:** داعش با شیوه حرفه‌ای مخصوص خود، در تصویربرداری از اعدام‌ها و عملیات نظامی همراه با سرودها و شعارهای جهادی، موجب شده تا این گروه بسیاری از افراد خشن و ماجراجو را جذب کند. علاوه بر آن با ایجاد ترس و وحشت در بین مخالفان، روحیه عناصر خود را بالا برد و به عنوان یک قدرت برتر و بدون ترس از سایر قدرتها و کشورهای، در اذهان اعضای خود مطرح شود. (همان: ۱۷۹)

رهبران داعش معتقدند میدان نبرد رسانه‌ای به اندازه میدان جنگ در موفقیت‌شان اهمیت دارد. شبکه تلویزیونی این گروه با نام «الحیات» برنامه‌های متنوعی از سر بردن انسان‌ها تا ترغیب

دارالاسلام و شرق را منتشر می‌کند. این مجلات به چندین زبان مختلف از جمله ترکی، روسی، فرانسوی و انگلیسی منتشر می‌شود. مخاطبان این رسانه دو گروه هستند: مردان جوان در کشورهای اسلامی و جوانان کشورهای غربی. (Husick, 2014: 1-3) هدف این مرکز رسانه‌ای، ترویج و اطلاع‌رسانی در مورد واقعیتهای دولت اسلامی ادعا شده است. (Ryan, 2014: 5) روند فعالیت شبکه الحیات را مجموعه‌ای از روانپزشکان، جامعه‌شناسان، فقها و متشرعین عضو داعش نظارت می‌کنند و غالباً تولیدات این شبکه با مجموعه‌ای از احادیث نبوی و آیات قرآنی همراه است زیرا هدف توجیه عملکرد داعش با سوءاستفاده از آیات و احادیث است. (Al Monitor, 2014)

* **بنیاد رسانه‌ای الاعتصام:** این بنیاد به تولید و نشر موسیقی‌های جهادی و کلیپ اختصاص داده شده است. (Sterling, 2014: 2)

مؤسسه الاعتصام بیشترین نقش را در انتشار فیلم‌های خشونت‌آمیز و فیلم‌های افرادی که به این گروه ملحق شده‌اند را داشته است. مؤسسه الاعتصام که بیشتر بر فعالیت‌های تشریفاتی و مذهبی متمرکز است و به بازنشر این فعالیت‌ها از طریق انتشار کلیپ‌های ویدئویی و تولیدات رسانه‌ای در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی می‌پردازد.

* **رادیو البیان:** فعالیت این رادیو در عراق متمرکز است و بیشتر مخاطبان آن عراقی هستند که به مخاطبان خود برنامه‌هایی چون پخش موزیک، آموزش زبان، مصاحبه و گزارش در ارتباط با تحولات عراق و سوریه پخش می‌کند. این رادیو اغلب اخبار مرتبط با ایثارگری‌های سربازان خلافت در مناطق (ولایت) دولت اسلامی را گزارش می‌دهد.

۳- جهاد سایبری

رویکرد جهاد سایبری داعش بر غرب و دشمنان فریب خورده در جهان عرب متمرکز است. در مطالعات مشخص شده است ۲۰۰ تا ۵۰۰ صفحه در تمام طول روز فعال هستند که گسترش تبلیغات داعش را آسان می‌کند. (Schmitt, 2015: 6, Morgan, 2015: 3) جهاد سایبری داعش جنبه تهاجمی نیز دارد و آن حمله به وبسایت‌هایی است که ضد این گروه فعالیت می‌کنند. چنین فعالیتی نام غزوه الکترونیک بر خود گرفته است که برگرفته از دوران پیامبر اسلام است. (Ackerman, 2015: 1)

داعش همچنین برای جذب مخاطب به صورت مستقل، اقدام به ایجاد یک شبکه اجتماعی به نام خلیفه بوک کرد تا با فیس‌بوک رقابت کند. هر چند به سرعت جلو آن گرفته شد. زبان‌های خلیفه‌بوک عبارتند از: هلندی، انگلیسی، اسپانیولی، پرتغالی، ترکی

جوانان جهت پیوستن به این گروه با انجی مختلف می‌سازد و پخش می‌کند. (بخشی، بهاری، ۱۳۹۳: ۱۴۷)

اقدامات رسانه‌ای داعش

۱- استراتژی رسانه‌ای داعش

داعش از رسانه با پیشرفته‌ترین تکنولوژی‌های ساخت، پردازش و ارسال فیلم برای جذب نیرو، آموزش، گسترش ترس و تأمین منابع مالی بهره برده است. هدف اصلی استراتژی رسانه‌ای داعش این است که همه مسلمانان جهان را متقاعد کند که نبرد برای احیای خلافت و وظیفه‌ای دینی است و باید در این مسیر داعش را حمایت کنند. (Farwell, 2014: 3)

۲- شورای رسانه‌ای

شورای رسانه‌ای، مسئول هم رسانه‌های سنتی و هم جدید مانند شبکه‌های نت است. شورای عالی رسانه‌ای رهبری جریان اطلاعات را برعهده دارد که در ادامه به اختصار نحوه فعالیت آن بیان می‌شود: * **مؤسسه رسانه‌ای الفرقان:** الفرقان قدیمی‌ترین شاخه رسانه‌ای داعش است که در سال ۲۰۰۶ تأسیس شد. این مؤسسه مسئول تولید انواع محصولات رسانه‌ای به ویژه تبلیغات چاپی است. این مؤسسه اولین ویدئوی تصویری ابوبکر البغدادی که در مسجدی در موصل سخنرانی کرد را منتشر نمود. (الهاشمی، ۱۳۹۳: ۳)

ابومحمد العدنانی سخنگوی پیشین داعش در تهدیدی علیه جمهوری اسلامی ایران اظهار داشت که داعش می‌تواند و می‌خواهد ایران را به باتلاقی از خون تبدیل کند و ایران بدترین دشمن داعش محسوب می‌شود. (نجات، ۱۳۹۴: ۱۰۳)

داعش در راستای بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ارتباطی و رسانه‌ای و هدایت افکار عمومی، از مؤسسات رسانه‌ای مختلفی بهره می‌گیرد. یکی از این مؤسسات مرکز رسانه‌ای الفرقان است. الفرقان برای نشان دادن قدرت نظامی داعش و بازنشر پیام‌های رهبران داعش در تارنماهای مربوط به این گروه تروریستی متمرکز شده است. از دیگر مؤسسات رسانه‌ای داعش، مؤسسه رسانه‌ای الحیات است که برای طرفداران خود در فضای مجازی، تالارهای گفتگو و انجمن‌ها، جدیدترین فیلم‌ها، اعلامیه‌های رسانه‌ای و نشریات را قرار می‌دهد و در شبکه‌های اجتماعی نظیر توئیتر، فیس‌بوک و گول پلاس به انتشار مجدد آن‌ها می‌پردازد. (عراقچی و جوزانی کهن، ۱۳۹۶: ۱۵۴-۱۵۲)

* **مرکز رسانه‌ای الحیات:** مرکز رسانه‌ای الحیات از نقطه نظر استراتژیک، دومین مرکز رسانه‌ای داعش است. این مرکز مخاطبان جهانی را محور قرار داده و کلیپ‌های ویدئویی حرفه‌ای و مجلات آنلاین شامل دببق، اخبار دولت اسلامی، گزارش دولت اسلامی،

* مهم‌ترین تهدیدات داعش علیه امنیت جمهوری اسلامی ایران

۱- تهدید مرزهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران:

تهدیدات در فاصله‌های نزدیک مرزی شدت و نمود بیشتری دارد و کشورها از تهدیدات امنیتی در مجاورت خود بسیار نگران هستند، هرگونه کنش و واکنش را در دولت همسایه زیر نظر دارند. (آدمی و کشاورز مقدم، ۱۳۹۴: ۶)

در تابستان ۱۳۹۳ نیروهای داعش در حالی که به پیشروی‌های خود ادامه می‌دادند، توانستند دو شهر کوچک در استان دیاله در شرق عراق را تصرف کنند. این دو شهر در نزدیکی مرز عراق با ایران (مرز خسروی در استان کرمانشاه) هستند. حرکت داعش در عراق بزرگ‌ترین خطر امنیتی ملی برای ایران در چند دهه اخیر است. بزرگترین هدف داعش شکستن استراتژی هلال شیعه و ایجاد یک منطقه و حتی کشور سنی‌نشین در مرکز این هلال شیعی و فاصله انداختن بین ایران و جنوب عراق با سوریه و اسرائیل است. از همین زاویه بزرگ‌ترین خطر فوری که کشور را تهدید می‌کند، نبودن این سپر و حائل بین ایران و این گروه در مرز غربی است. (ذوالفقاری، ۱۳۹۳)

۲- انجام عملیات تروریستی در داخل ایران: انگیزه و تلاش رهبران داعش برای انجام عملیات‌های تروریستی در ایران از اعلامیه‌های صادر شده از طرف آن‌ها قابل فهم است. مهم‌ترین اقدام در این زمینه در آذر ۱۳۹۴ اتفاق افتاد که چهار عروسک بمب‌گذاری شده توسط زائران کربلا به ایران وارد شد که با آگاهی دستگاه‌های امنیتی این توطئه شناسایی و خنثی شد. (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۴)

حملات خرداد ۱۳۹۶ تهران به حملات تروریستی داعش به ساختمان مجلس شورای اسلامی و حرم امام خمینی (ره) در تهران که موجب شهادت ۱۷ نفر و مجروح شدن ۵۲ نفر شد. این حملات نخستین حمله داعش در خاک ایران بود و اولین حمله تروریستی در تهران در بیش از یک دهه و نخستین حمله بزرگ در کشور ایران از زمان بمب‌گذاری در زاهدان محسوب می‌شود. (شبکه خبر، تاریخ مشاهده ۹۶/۰۳/۳۰)

۳- ایجاد خلافت اسلامی از سوی داعش تهدیدی برای

جمهوری اسلامی ایران: یکی از اهداف مهم داعش، ایجاد نظام سیاسی مورد نظر خویش است که از آن به عنوان امارت اسلامی یاد می‌کنند. پیش شرط تشکیل چنین واحد سیاسی، نابودی دولت‌های مستقر در جهان اسلام به ویژه خاورمیانه است. (پورحسن، ۱۳۹۱: ۲۶)

داعش، مرزهای موجود بین کشورهای اسلامی را که حاصل تجزیه خلافت عثمانی براساس قرارداد سایکس - پیکو سال ۱۹۱۶ بین وزیران امور خارجه انگلیس و فرانسه است، نمی‌پذیرد و براساس عقاید خود، نقشه‌ای از جهان را ترسیم کرده است. (سعدالدین، ۱۳۹۰: ۵۴-۱۹۴)

استانبولی، اندونزیایی و جاوه‌ای و جالب است که این سایت بخش عربی نداشت و این نشان می‌دهد که داعش آن را برای جذب غیر عرب‌زبانان راه‌اندازی کرده است.

این گروه تروریستی اقدام به ساخت شهرک سینمایی با نام جهادیسیم در شهر حمص سوریه کرد. داعش قصد دارد با تجهیز این شهرک سینمایی به جدیدترین و پیشرفته‌ترین ابزار، از عملیات‌های ذبح و شکنجه خود تصویربرداری کند. داعش جهاد سایبری را بخش اصلی استراتژی خود همسو با اقدامات نظامی می‌داند. (<http://www.vetogate.com>، تاریخ مشاهده ۹۸/۰۳/۲۰)

مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

۱- تلاش برای برقراری حکومت اسلامی: از نظر مکتب اسلام، دنیا به طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شود. یکی دارالاسلام که سرزمینی است که در آن احکام الهی اسلام اعمال می‌شود و حاکمیت با مکتب اسلام است و دیگری دارالکفر یا دارالحرب است که در آن سرزمین نظام حاکم در چارچوب احکام اسلام عمل نمی‌کند. بر این اساس تنها مرزی که اسلام می‌شناسد مرز عقیدتی است و سایر مرزها نژادی، طبقاتی و جغرافیایی مطرود است.

۲- حراست از استقلال و تمامیت ارضی کشور جمهوری

اسلامی ایران: یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که در اصل ۱۵۳ قانون اساسی به آن پرداخته شده همانا اتخاذ سیاست‌ها و تدابیری برای حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور می‌باشد. در همین راستا قانون اساسی بر روی حفظ استقلال و تمامیت ارضی مکرراً و به عناوین مختلف تأکید کرده است و مفهوم استقلال را در معنای گوناگون به کار برده است. همچنین دفاع از پایگاه اصلی انقلاب و تحقق اهداف جهانی خود امری ضروری و الزامی است که از هر نوع تجاوز و تعدی به کشور جمهوری اسلام ایران باید جلوگیری شود.

۳- تأمین سعادت انسان در کل جامعه بشری: آرزوی به

روزی بشر از منورترین وجوه و ابعاد هر نظام سیاسی و از جمله اصول مهم و اولیه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است. اجرای اهداف مزبور تنها در چارچوب اصل معروف نه شرقی و نه غربی امکان‌پذیر است.

۴- صدور انقلاب اسلامی: صدور یا اشاعه انقلاب اسلامی

به سایر جوامع یکی از اهداف سیاست خارجی ایران می‌باشد که این هدف سیاست خارجی صراحتاً و تلویحاً در قانون اساسی و سخنان رهبری جمهوری اسلامی ذکر شده است. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۷: ۵)

نامناسب از اسلام در عرصه بین‌الملل است. رسانه‌های صهیونیستی طی سال‌های اخیر، تصاویر و اخباری مبنی بر حمایت گسترده فلسطینی‌ها از داعش منعکس کرده‌اند تا همسان‌انگاری مقاومت اسلامی و داعش را اثبات کنند و به این صورت، نوک پیکان مقاومت اسلامی در سرزمین‌های اشغالی را تضعیف کنند. (پورحسن، ۱۳۹۱: ۲۸-۲۳)

۵- شیعه‌ستیزی داعش و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران: با حمله داعش به عراق موجی از فرقه‌گرایی و تفرقه شکل گرفت. از یک‌سو، در وجه نرم‌افزاری، حجم فتواها و فشار دیپلماتیک علیه شیعیان و سیاست خارجی ایران افزایش چشم‌گیری یافت و از سوی دیگر، ضمن اقدامات بی‌سابقه‌ای که از قبیل قتل علم شیعیان در عراق، تهدیدات مربوط به امنیت و منافع ملی ایران عینیت یافت. همچنان که زرقاوی، روحانی برجسته، نظر برخی از اهل سنت عراق را نسبت به ایران منفی کرد و این ایده را ترویج داد که «صفوی‌های جدید» در حال تصرف قلمرو تاریخی اهل تسنن هستند. بنابراین این اقدامات دارای ابعادی با مقیاس تأثیرات ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیکی است. (سیدنژاد، ۱۳۸۹: ۹۸-۹۷)

۶- به هم خوردن موازنه به نفع رقبای منطقه‌ای ایران: بعد از فروپاشی رژیم بعث در عراق و قدرت‌یابی و قدرت‌گیری شیعیان عراق به عنوان جمعیت حداکثری در این کشور، عربستان سعودی که خود را بازنده بازی قدرت در عراق پس از جنگ آمریکا در این کشور می‌داند بر تنش‌های مذهبی در عراق و در منطقه دامن زده است. از این رو، این کشورها تلاش می‌کنند تا با افزایش سهم اعراب سنی در ساختار قدرت، از گسترش نفوذ و قدرت‌های شیعی جلوگیری کنند. (Cordesman, 2010: 4)

وجود بحران بی‌ثبات‌سازی سوریه در واقع هدفی جز برقراری توازن بین محورها و تضعیف نقش و جایگاه ایران دنبال نمی‌کند. (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۴)

همچنین کاهش نفوذ و عمق استراتژیک ایران در منطقه مهم‌ترین تهدیدی است که از بر هم خوردن موازنه به نفع رقبای ایران ایجاد می‌شود و می‌تواند به شدت منافع و امنیت ملی را تحت تأثیر قرار دهد. (مرادی و شهرام‌نیا، ۱۳۹۴: ۱۴۲)

جمع بندی

هم‌اینک فن‌آوری‌های نوین ارتباطات و اطلاعات، گستره دیپلماسی و سیاست خارجی را به تحریریه خبرگزاری‌ها، روزنامه‌ها، شبکه‌های اینترنتی، تلویزیون‌ها و رادیوهای جهانی کشانده است. این همان عاملی است که در عصر جامعه اطلاعاتی، فضای روابط متعامل دیپلمات‌ها و رسانه‌ها را الزامی ساخته است. فضایی که در آن،

* مهم‌ترین تهدیدات امنیت سیاسی ایران از سوی داعش

۱- تضعیف محور مقاومت و ژئوپلیتیک شیعه: خاورمیانه منطقه‌ای است که همیشه دچار تعارض است، اما تعاملات تاریخی، فرهنگی و جغرافیایی باعث ثبات و پایداری روابط میان ایران و محور مقاومت شده است. ایران، سوریه و گروه‌های حزب‌الله و حماس کم‌تر با یکدیگر دچار تعارض شده‌اند بنابراین تمایلی برای جنگ و تجاوز علیه همکار امنیتی مجموعه وجود نداشته است، بلکه اشتراکات ایدئولوژیک، موجب افزایش ارتباطات مثبت میان ملت‌های این بازیگران شده است. دولت شیعی جدید عراق نیز با همکاری گسترده خود در این مجموعه امنیتی، هلال شیعی را تکمیل کرد. بنابراین جمهوری اسلامی ایران نیز مسئله منازعه در سوریه و عراق و البته یمن و بحرین را تنها یک معضل منطقه‌ای نمی‌پندارد که اجازه دهد سایر قدرت‌های منطقه‌ای به راحتی درباره آن تصمیم بگیرند، بلکه خود را در تمام مسائل کشورها ذبح می‌داند، چراکه امنیتش با تهدید مواجه شده است. (آدمی و کشاورز مقدم، ۱۳۹۴: ۵)

در چنین شرایطی خواست ایران این است که مانند یک قدرت بزرگ منطقه‌ای با وی رفتار شود. قدرت منطقه‌ای که منافع و امنیتش در سطح منطقه تعریف می‌شود. (Sutherland, 2013: 7).

۲- تأثیر هجوم داعش به عراق بر امنیت ملی ایران: تجزیه عراق به بخش‌های مختلف توسط داعش یعنی اینکه ایران دائماً یک همسایه مزاحم داشته باشد و بخش اعظم توان امنیتی خود را جهت بازدارندگی این همسایه صرف کند. تثبیت موقعیت داعش و تشکیل دولت مستقل توسط آن می‌تواند سه جلوه عمده داشته باشد: سومالیزه شدن (تبدیل عراق به بهشت تروریست‌ها)، بعثیسم و طالبانیسم که با توجه به گستره ارضی که داعش ترسیم کرده عملاً بر آن مسلط است و در همان فاز اول با ایران همسایه خواهد شد. (امیدی، ۱۳۹۳)

۳- حضور ایالات متحده در منطقه خاورمیانه به بهانه مبارزه با داعش: قدرت‌های بزرگ از فرقه‌ها برای نفوذ و تأثیر بر اراده سیاسی دیگر جوامع استفاده می‌کنند. فرقه‌ها زمینه حضور و دخالت عوامل خارجی را درون جوامع اسلامی فراهم می‌کنند. (حاجیان، ۱۳۸۳: ۲۱۵)

هر چه عدم امنیت بیشتر باشد، نیاز بیشتر و در نتیجه وابستگی بیشتر را در پی خواهد داشت. (هوشی سادات، ۱۳۹۳: ۱۹۸)

در منطقه خاورمیانه دو کشور عراق و سوریه جز کشورهای فرومانده یا ناکام محسوب می‌شوند که توان حفظ امنیت در درون مرزهای خود را ندارند. (طالبی ارانی، ۱۳۸۹: ۱۱)

۴- ارائه تصویر نامناسب از مقاومت: یکی دیگر از معضلاتی که شکل‌گیری داعش موجب آن می‌شود ارائه تصویر

جمهوری اسلامی ایران و جبهه مقاومت: یکی از ترفندهایی که همواره غرب و رژیم صهیونیستی، برای مقابله با جمهوری اسلامی ایران و قدرت‌گیری گفتمان اسلام سیاسی به کار می‌برد، تلاش برای تروریستی جلوه دادن ایران و دیگر گروه‌های جبهه مقاومت به ویژه حزب‌الله لبنان است. تلاش آمریکا برای معرفی جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک کشور یاغی، تروریست و تهدیدکننده صلح و امنیت بین‌المللی نمونه بارز این رفتار محدودکننده است به گونه‌ای که جمهوری اسلامی ایران مجبور است بخشی از توان سیاست خارجی خود را صرف خنثی‌سازی یا مقابله با این تصویرسازی منفی سازد. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ۱۲۲)

۳- تثبیت قدرت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران: حضور مقتدرانه و اثرگذار ایران در مبارزه با تروریست‌های تکفیری، موجب شد تا رسانه‌های دول مختلف جهان از نقش مثبت ایران در این بحران به نیکی یاد کنند. (رضایی، موسوی جشنی، ۱۳۹۶: ۱۶۵)

پیشبرد سیاست خارجی و دیپلماسی بیش از پیش به میزان تأثیرگذاری تاکتیک‌های خبری و رسانه‌ای وابسته شده است. چنانکه هر قدر این تاکتیک‌ها و پوشش خبری پر قدرت‌تر و تأثیرگذارتر طراحی و منتشر شوند، چرخ‌های سیاست خارجی روان‌تر می‌چرخد. به عبارتی، دیپلماسی رسانه‌ای، در کنش‌های متقابل بین‌المللی، توانایی و قابلیت مساوی را به همه دولت‌ها اعطا می‌کند. بسیاری از تصمیم‌گیران سیاست خارجی و طراحان فرآیندها و سناریوهای دیپلماتیک؛ به این دیپلماسی، به عنوان ابزاری برتر برای پیروزی بر قلب‌ها و پوییدن راهی که دولت‌ها برای دستیابی به اهداف خود بیشتر و بیشتر به آن وابسته می‌شوند، می‌نگرند. رسانه‌های جهانی همزمان با اعمال فشار بر مقامات رسمی و دیپلمات‌ها، به آن‌ها کمک می‌کنند تا به اهداف خود دست یابند. آن‌ها به طور روزافزونی به منبعی پر سرعت برای انتقال پیام‌های دیپلماتیک رهبران و دیپلمات‌ها تبدیل می‌شوند. رسانه‌ها به مراتب نقش ابزار تبلیغات سیاسی - دیپلماتیک دولت‌ها را نیز بازی می‌کنند. آن‌ها با دفاع از سیاست خارجی و با ارزش‌گذاری و ارزش‌سازی در گفتمان‌ها و تصاویر رسانه‌ای دیپلماتیک، نسبت به مشروعیت بخشی به سیاست‌های حکومتی و رساندن پیام‌های دست‌اندرکاران دیپلماسی کشورها به افکار نخبگان و عامه جهانیان، نقش انتقال دهنده توجیه‌گر را در عرصه سیاست خارجی ایفا می‌نمایند. رسانه‌ها به ویژه نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد محیط تصمیم‌سازی سیاست خارجی بازی می‌کنند.

در همین راستا دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران در حوزه تصویرسازی از داعش نیز توانسته چهره واقعی این گروه تروریستی و تبعات آن را در قالب فیلم‌های سینمایی از سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ به اکران بگذارد.

در جمع‌بندی کلی در خصوص نتایج تصویرسازی داعش در سینمای ایران می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- معرفی اسلام ناب در مقابل اسلام آمریکایی:

دولت‌های استعمارگر غربی و رژیم صهیونیستی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و هژمونیک شدن گفتمان اسلام سیاسی تلاش کردند با خلق گفتمان رقیب به این هژمونی گفتمانی ایران اسلامی پایان دهند. (رضایی، موسوی جشنی، ۱۳۹۶: ۱۶۲)

داعش نوع خشن و متحجر اسلام آمریکایی، در عصر حاضر، خود را به عنوان یک گفتمان تحول‌خواه انقلابی معرفی کرده است اما جمهوری اسلامی ایران با توسل به اندیشه‌های امام خمینی (ره) الگویی متفاوت را از آنچه تکفیری‌ها به نام اسلام به جهان معرفی کرده است.

۲- آشکار شدن ماهیت غیرخسونت‌ورز و ضد تروریستی

فهرست منابع

- سعدالدین، ابراهیم. (۱۳۹۰). "بیداری اسلامی (دلایل و ریشه‌ها)"، مترجم کمال باغجری. تهران: ابرار معاصر تهران.
- سیدنژاد، سیدباقر. (۱۳۸۹). "سلفی‌گرایی در عراق و تأثیر آن بر جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه مطالعات راهبردی، دوره ۱۳، شماره ۴۷، صص. ۹۵-۱۲۲.
- طالبی ارانی، روح‌اله. (۱۳۸۹). "جایگاه دولت‌های شکست‌خورده در سیاست خارجی ایالات متحده"، فصلنامه مطالعات آمریکا، دوره ۱، شماره ۱.
- کنتس، ویلیام مک. (۱۳۹۵). "رستاخیز داعش (تاریخ، راهبرد و رویکرد آخرالزمانی دولت اسلامی)"، مترجم حامد قدیری، تهران: اسم.
- مرادی، اسداله. و شهرام‌نیا، امیرمسعود. (۱۳۹۴). "بحران سوریه و امنیت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، دوره ۴، شماره ۱۵، صص. ۱۲۵-۱۵۲.
- نجات، سیدعلی. (۱۳۹۴). "گروهک تروریستی داعش و امنیت جمهوری اسلامی ایران: چالش‌ها و فرصت‌ها"، سیاست، شماره ۶، صص. ۱۰۳-۱۱۹.
- هوشی سادات، سیدمحمد. (۱۳۹۳). "داعش؛ میراث سیاسی غربی - عربی"، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- Ackerman, Spencer. (2015). "US Central Command Twitter Account Hacked", Al Monitor, 22nd October 2014, The Islamic State's media warfare.
- Cordesman, A. (2010). "Saudi Militants in Iraq: Assesment and Kingdom's Response. In :http://www.Csis.Org.FACT SHEET", <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/GLOBAL%20R>.
- Farwell, James. (2014). "the media strategy of ISIS", <http://www.vetogate.com>, <https://www.iiss.org>.
- Husick, Lawrence. (2014). "The Islamic State's Electronic
- Lim, Young Joon. (2017). Conceptual Models of Media Diplomacy for the Resolution of International Communication Conflict", International Journal of Communication Research, Vol. 7, Issue 1, pp. 11-21.
- New York Times, February 16. OLLUP %20 Update. Pdf OUTREACH", https://www.fpri.org/docs/husick_-_media_war_1.pdf. Also Resolution".
- (۲۱ آذر ۱۳۹۴). چهار عروسک بمب‌گذاری شده در کاشمر خنثی‌سازی شد. پایگاه اینترنتی خبرنگاران جوان <http://www.yjc.ir/fa/news> (۰۳/۳۰/۱۳۹۶). حمله تروریستی به مجلس و حرم امام خمینی (ره). پایگاه اینترنتی شبکه خبر <http://www.irinn.ir/fa/news>
- امیدی، علی. (۱۶ تیر ۱۳۹۳). پیامدهای امنیتی تجزیه احتمالی عراق برای ایران. پایگاه اینترنتی دیپلماسی ایرانی <http://www.irdiplomacy.ir>
- آدمی، علی. و کشاورزمقدم، الهام. (۱۳۹۴). "جایگاه مجموعه امنیتی محور مقاومت در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام. دوره ۴، شماره ۲، صص. ۱۹-۱.
- بخشی، شیخ احمد. و بهاری، بهنام. (۱۳۹۳). "بررسی ایدئولوژی گروه تکفیری - وهابی دولت اسلامی شام و عراق"، فصلنامه علوم سیاسی، دوره ۱۶، شماره ۶۴، صص. ۱۳۳-۱۵۴.
- بخشی، عبدالله. (۱۳۹۴). "جریان شناسی گروه‌های سلفی، جهادی و تکفیری"، تهران: الهدی.
- برزگر، کیهان. (۱۳۹۴). "سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه (بین حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و تحولات عربی ۲۰۱۱)"، تهران: مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی.
- پورحسن، ناصر. (۱۳۹۱). "آثار بحران سوریه بر مسئله فلسطین"، مجله مطالعات فلسطین. شماره ۱۸.
- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۸۳). "بررسی جامعه‌شناختی فرقه‌گرایی کذهبی و تأثیر آن بر نظم و ثبات سیاسی"، مجله مطالعات راهبردی، دوره ۷، شماره ۲۴، صص. ۲۳۳-۲۵۳.
- دولت آبادی، علی. و شفیعی، محسن. (۱۳۹۳). "از هاشمی تا روحانی (بررسی سیاست خارجی ایران در پرتو نظریه سازه‌انگاری)"، تهران: نیسا.
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال. (۱۳۹۲). "سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران"، تهران: سمت.
- ذوالفقاری، مهدی. (۱۳۹۳). "ابعاد کوری تهدید گروه تروریستی داعش در فضای پیرامونی جمهوری اسلامی ایران. پایگاه اینترنتی بنیاد صبح قریب <http://s-q.ir> تاریخ مشاهده ۹۸/۰۶/۱۵.
- رضایی، رضا. و موسوی جشنی، سیدصدرالدین. (۱۳۹۶). "ظهور داعش و تأثیر آن بر معادلات منطقه‌ای: مطالعه موردی چالش‌ها و فرصت‌های به وجود آمده برای ایران"، جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۵، شماره ۲(۱۱)، صص. ۱۴۹-۱۷۴.

International Journal of Humanities and Social Science. Vol. 3.

Schmitt, Eric. (2015). "U.S. Intensifies Effort to Blunt ISIS' Message", see: <http://www.counterextremism.com/threat/isis>.

Sterling, Ivan. (2014). "Isis's Global Messaging Strategy."

Sutherlin, John. (2013). "The Syrian Dilemma: a U.S. Led Invasion or a U.N. Sponsored to Read 'I Love You Isis'", The Guardian, January 12, 2015.

How ISIS Is Depicted In Iranian Cinema (The Period from 2010 to 2018)

Ensiyeh Mahmoodi

Abstract

In today's world, the media play a leading role in many issues in different societies, which is very important. It can even be said that political, moral, social, scientific and economic issues are influenced by the role that the media plays, value and importance. It acquires itself and eventually transforms, so the key role of the media cannot be denied in explaining concepts such as the face of enemy and terrorist groups such as ISIS. For this purpose, in this research, we have tried to use the two main theories of constructivism and the interaction of diplomacy and media as a theoretical framework and through the methods of 1. Documentary study and 2. Content analysis of Iranian films focusing on ISIL in the 90s. Shamsi to answer these questions: 1. what is the role and impact of national identity on foreign policy? 2. How is ISIL portrayed in the content of Iranian movies in the current decade? 3. What is the reason for this image presentation? In this study, two hypotheses of Iranian media diplomacy on the issue of weakening ISIL, in order to increase the strategic value of Iran as a savior of regional issues; 2. Iranian media diplomacy with the aim of ensuring security and national interests was confirmed. Thus, it can be said that Iran is trying to persuade its political, economic and cultural actions and system and public opinion in the target communities to accept it by presenting the horrible image of ISIS and the desired image of Iran in movies, and thus secure its interests. Slow down and increase your power.

Keywords: Media, ISIL, Structuralism, Diplomatic Interaction, Content Analysis.